



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

IV. De Judice criminis Hæreseos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

ci etiam, qui Prædicationis officium, præter autoritatem à sede Apostolica, vel locorum Ordinariis acceptam, publicè aut privatim usurpare præsumperint, excommunicari iubentur §. *Quia verò cit. Barbosa ibi n. 40. & Gonzalez in c. Cùm ex injuncto cit. à n. 6.*

28. Sextò, iidem laici publicè ac privatim de Catholicæ Fidei mysteriis disputare, sub excommunicationis per sententiam infligendæ poena prohibentur, *c. cit. & c. Quicumque 2. §. Inhibemus, in 6. junctâ Glossâ V. Innotetur;* quod, eòdè ut plurimum sine indocti, ad disputandum de Mysteriis Fidei insufficientes esse, Jure præsumantur, ut advertit Becanus de Fide *cap. 15. q. 7. n. 4.*

Eandem disputationem etiam clericis illicitam, desumitur ex *l. Nemo 4. C. de Summa Trinit.* Sed, ut taceã, quòd *l. cit.* à sacris Canonibus non sit approbata: &, hòc ipsò; quòd de rebus spiritualibus disponat, sine eorum approbatione clericos obligare non valeat, *c. Ecclesia 10. de Constit. & c. fm. de Reb. Eccles. alien.* Ut, inquam, hoc taceam, *l. cit.* ea duntaxat disputatio inhibetur, quâ dogmata Fidei in dubium revocantur, & quæ corâ rudi plebecula fit cum periculo pervertionis, ut eam exaudiunt S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 7. & Suarez de Fide disp. 20. f. 1. apud Barbofam *in l. cit. n. 2. & Gonzalez in c. Cùm ex injuncto cit. n. 8.*

29. Dubium hòc locò aliqui movent, an disputatio illicita etiam sit laicis doctis. Negat id Cajetanus 2. 2. q. 10. art. 7. d. 1. quòd docti laici ad confundendos hæreticorum errores non minùs idonei sint, quàm clerici.

At verò, eam quibuscunque & doctis etiam laicis Jure interdictam, cum Glossa *in §. Inhibemus cit. V. Tener, Franco ibid. n. 1. & Sylvestro, V. Disputatio n. 1. Sanchez Lib. 2. Moral. cap. 6. n. 5. docet Fa-*

riac. *Prax. Criminal. q. 178. n. 112.* Ratio est; quia leges feruntur de iis, quæ communiter accidunt, *l. Nam ad ea 14. ff. de LL.* ideòque de Catholicæ Fidei mysteriis disputatio laicis generaliter & indistinctè prohibetur; cum propter defectum ad eam requisitæ notitiæ rerum Fidei & Scripturarum, quò laborare ex eo, quod frequentius accidit, præsumuntur: tum verò; ne fortè de, iis disputante laico docto, idem faciendi ansam accipiant rudes & indocti.

Quantumvis autem hoc ita sit, in Germania tamen nostra aliisque locis, in quibus Hæretici Catholicis permixti degunt, Juri huic derogatum, & laicis, saltem doctis, disputationes cum Hæreticis non illicitas, multò minùs excommunicationis, etiam per sententiam infligendæ, poenæ obnoxias esse, cum *cit. Sanchez n. 7. docent Becanus cit. q. 7. n. 6. & Paolo Traët. 4. disp. 2. p. 4. n. 8.*

ARTICULUS IV.

De Judice criminis Hæreseos.

SUMMARIUM.

30. *Episcoporum est diaceses purgare ab hæresi,*
 31. *Et ipsâ insectos compellere ad abjuratorem.*
 32. *Institutio Inquisitorum in Hæreticam pravitatem;*
 33. *Quorum jurisdictio delegata.*
 34. *Ordinaria tamen valde propinqua est.*
 35. *Inquisitores & Episcopi seorsim, vel simul de hæresi cognoscere possunt.*

36. *Laic-*

36. *Læicus ejus judex competens non est.*
 37. *Etiamsi questio sit facti.*
 38. *Hæreticos tamen sibi traditos punire tenetur.*
 39. *Et in eos pœnæ statuere potest.*

30. **S**eptimò; ne hæresum zizania disseminentur, aut radices agant, Prælatorum Ecclesiasticorum vigilantia excitata, & provinciarum ac dioecesium suarum frequens, & annua saltem, visitatio Archi- & Episcopis in Virtute Obedienciæ, & sub pœnæ depositionis comminatione injuncta est, *e. Excommunicamus 13. §. Adjectimus, & §. fin.* ubi tamen illam obire permittuntur per Archidiaconos aut alias honestas idoneasque personas; quæ, si quos hæresi infectos de eâve suspectos inveniant, deferant ad suum Antistitem; ut coram eo hæresin abjurent, de eâve se purgent, aut subeant pœnas hæreticorum. Unde

31. Dubium oritur, an ergo hæretici jure cogi valeant ad erroneorum dogmatum abjuratiorem. Dubitandi rationem suggerit paritas cum Judæis ac Paganis: quos ad ejusmodi abjuratiorem, ad susceptionem Baptismi & Christianæ Fidei professionem vi compelli, canonum Ecclesiasticorum conditores veterunt, *can. Qui sincera 3. can. De Judæis 5. dist. 45. & c. Sicut Judæi 9. de Judæis, ut ad Rubricam hanc dictum à n. 19.*

Verùm, sicut his Judæorum & Paganorum rejecta, ita hæreticorum coactio §. *Adjectimus cit.* aliisque textibus præfenti Rubricæ subjectis recepta est, & Ecclesiæ antiquissimò, atque à S. Augustino *Epistola 48. contra Donatistas* vindicatò usu confirmata. Ratio est; quia Hæretici ipsâ Baptismi susceptione Orthodoxam amplexi fidem & Ecclesiâ ingressi istiusque jurisdictioni subjecti sunt,

e. Majores 3. §. fin. de Baptismo & Trident. Sess. 14. cap. 2. à qua proinde si deficiant, ad pristinam fidem & obedientiam compelli non minùs possunt, quàm subditi rebelles ac transfugæ à Principe seculari. Quæ ratio, sicut non afficit Paganos ac Judæos, sic militat adversus omnes, qui Baptismi lavacrò etiam in infantia vel metu sunt abluti, §. *fin. cit. c. Contra Christianos 13. hâc Rubr. in 6. & can. De Judæis cit.* quò locò sic baptizati ad retinendam fidem cogendi aseruntur; ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, contemptibilis ac vilis habeatur.

32. Octavò, cum Archi- & Episcopi excludendæ extirpandæque hæresi, sub Religionis ac pietatis specie passim se insinuanti & latè diffusenti, vel non sufficere, vel, ut rei gravitas posebat, non superesse, viderentur: & lues illa Galliam, & huic finitimum Pedemontium atque Lombardiam corripuisset, sub sæculi à Christi Incarnatione decimi tertii initium ab Innocentio III. Arnaldus Abbas Cisterciensis & alii ejusdem Ordinis ac Reformationis Abbates, rerum sacrarum scientiâ, Virtute, Divinæque gloriæ & animarum zelò præstantes, ad Albigenis errores disputationibus & concionibus confutandos destinati sunt, Baron. *ad Annum Christi 1208. & Gonzalez in c. Ad inquisitionem 26. de Elect. n. 2.*

Sub idem tempus, cum hæreticorum perfidia pertinaciâque in dies invalesceret, S. Dominicus, Religiosissimi Prædicatorum Ordinis Fundator, apud eundem summum Pontificem precibus insistit, & impetravit; ut institutò processu Judiciariò in eos, qui de hæresi essent convicti, severissimæ coërcitionis pœnis animadverteteretur. Unde initium duxit S. Officium Inquisitionis in Hæreticam pravitatem: & Generalis in hanc Inquisitor primus ipse

mus ipse S. Dominicus, & post eum alii ejusdem sanctissimæ FF. Prædicatorum familiæ alumni, atque hos inter etiam S. Petrus M. constituti, iisque subordinati sunt Inquisitores inferiores ac Locales: qui in provinciis ac diocæsiibus particularibus ad Inquisitionis munus deputati, & hodie omnes subiecti sunt S. Congreg. Eminentiſſ. Cardinalium, pro S. Officii Inquisitionis in toto Orbe exercendæ meliori regionis & autoritativâ directione erectæ à Paulo III. Constitutione, quæ incipit *Licet ab initio* 12. Calend. Augusti 1542. publicatâ, Molina *Tract. 5. de J. & J. disp. 28. an. 5.* & Card. de Luca *Relat. Curia Rom. discursu 14. à n. 2.* Unde

33. Dubium oritur, an Inquisitores sint judices Ordinarii vel delegati. Ordinarios esse, affirmat Archidiacon. in *c. Ne aliqui* 10. in 6. Hostiens. in *c. Ad abolendam* 9. n. 2. Joan. Andr. in *c. cit. n. 3.* & suadet ratio; quòd non solum Generalis sive supremus, sed inferiores quoque & Locales Inquisitores, in sua quisque provincia seu districtu, habeant jurisdictionem ad negotiorum seu causarum, Fidem & Hæresin concernentium, Universitatem à sede Apostolica sibi concessam per modum officii seu publici Magistratus; cum officium habere, disertè asserantur *c. Ut officium* 11. *c. Ut commissi* 12. in 6. jurisdictionem autem concessam per modum officii, seu competens ratione muneris & magistratus, quem quis gerit, ordinaria sit, non delegata, per textum & Glossam l. *More* 5. V. *Suo jure*, ff. *de Jurisdic. Accedit*; quòd, sicut Episcoporum & aliorum Prælatorum Ordinariorum, sic etiam Inquisitorum jurisdictionem à Jure seu Canone descendat: ea autem, quæ descendit à Jure, ordinaria sit, arg. l. *Et quia* 6. ff. *e. ad dem Rubr.*

Verius tamen, Inquisitorum jurisdictionem esse delegatam, cum Franco in

c. Ne aliqui cit. n. 1. Decio in *c. Casus* 16. de *Offic. deleg. n. 10.* & Sylvestro V. *Hæresis* 2. q. 1. n. 2. defendunt Molina *Tract. 5. de J. & J. disp. 28. n. 4.* duo Barbosa, Petrus in l. *Cum Prator* 12. §. 1. ff. *de Judic. n. 44.* & 51. Augustin. in *c. Per hoc* 17. hâc Rubr. in 6. n. 4. & Del Bene p. 2. de *Officio S. Inquis. dub. 195. f. 2. n. 5.* Ratio est, quia Inquisitores eam, quam habent, jurisdictionem non propriam, sed alienam nomine & Autoritate Apostolicâ exercerent, ut patet ex *c. Ne aliqui cit. c. Ut officium cit.* Verbis, *Ut officium inquisitionis contra hæreticos auctoritate Apostolica possit efficacius adimplere: jurisdictionem autem, quæ non propriam, sed alienam nomine & auctoritate exercetur, delegatam esse, exploratum est, l. 1. §. 1. Et si Prator* 3. ff. *de eo, cui mandata est.*

Neque eam Ordinariam esse, persuadet ratio in contrarium allata, quia Inquisitores contra hæreticos in causis Fidei principaliter non officii, sed specialis commissionis ratione: & non suâ, sed Apostolicâ auctoritate procedunt, *c. Ut officium cit.* Barbosa in *c. Per hoc cit. n. 6.* Negari tamen non potest, ipsorum jurisdictionem, licet delegata sit, cum ordinaria multa communia habere; cum non solum adhæreat officio, & ad causarum Fidei Universitatem, plures ac diversas causas continentem, concessa, sed perpetua quoque sit, & Papæ delegantis morte, re etiam integrâ & quoad negotia nondum cæpta, non expiret, *c. Ne aliqui cit.* atque insuper subdelegandò aliis committi possit, *citt. Molina n. 4. §. Illa*, Del Bene f. 2. n. 7. f. 3. n. 4. & Pirrhing *ad hanc Rubric. n. 131.*

Porro Inquisitores in causarum Hæreseos, & cum ista connexarum atque incidentium, cognitione procedere vel conjunctim cum Episcopis vel Capitulis, tanquam iudicibus Ordinariis, vel separatim possunt, 35.

possunt, *c. Per hoc cit. Clement. 1. §. Propter, §. Sanè, & Extravag. 1. inter communes*, ita tamen; ut, si Inquisitores vel Episcopi seorsim procedant, reum quidem hæreticos accusatum, & de ea non convictum valeant absolvere, §. *Propter cit. ubi Glossa V. Contra eos, & Clarus §. Hæresis, n. 5.* ad sententiam tamen alicujus condemnatoriam procedere, nisi processu Episcopis communicato, Inquisitores, neque Episcopi aliter, quam processu Inquisitoribus communicato, non possint; & si discordes sint, Papam consulere, vel causam cum summaria informatione ad eum omnino remittere debeant, *c. Per hoc cit. Barbosa in c. cit. n. 15. & Farinac. Prax. Criminal. q. 186. n. 64.* quod etiam facere tenetur Inquisitor, cum Episcopus & iste, cum Inquisitor; & uterque, cum Sedis Apostolicæ legatus, vel alius ejus officialis hæreticæ pravitatis insimulatur, per text. *c. Inquisitores 16. in 6. Extravag. 3. inter com. & Trident. Sess. 24. cap. 5. de Reformat. Decianus Tract. Criminal. Lib. 5. cap. 21. n. 5. Molina cit. Tract. 5. disp. 20. à n. 19. Farinac. q. cit. à n. 113. & 124. & Palao Tract. 4. disp. 8. p. 12. §. 2. à n. 6.* totum Inquisitionis Processum accuratè & latè pertractantes.

36. Dubium hòc locò est, an de crimine hæresis cognoscere nequeat Judex Secularis. Possè, desumitur *ex l. 1. §. fin. C. de Summa Trinit. & l. Quicumque 8. §. fin. C. de Hæres.* At, licet hunc id quondam, cum hæresis insimulatus fuit laicus, potuisse, concedatur cum Deciano *cit. Lib. 5. cap. 25. n. 8.* hodie tamen de Hæreticos crimine, sive principaliter sive incidenter in judicium deducatur, sive Juris sive Facti quæstio sit, ejus cognitionem Fori merè Ecclesiastici esse, cum Glossa *in c. Ut Inquisitionis 18. V. Quoque in 6. Joan. Andr. in c. cit. V. Prohibemus*, aliisque Interpp. ac DD. magnò numero congestis

indubitatè tradunt duo Barbosa, Petrus *in l. Tertia 34. ff. Solutio marim. n. 37. Augustinus in c. cit. n. 7. Farinacius cit. q. 186. à n. 153. & Thom. del Bene de Immunit. & Jurisdic. Eccles. cap. 16. dub. 22. n. 12.* prout in terminis traditur *c. Ut inquisitionis & §. cit. Verbis, Ne ipsi domini & Officiales temporales de hoc crimine quoquò modò cognoscant vel judicent, Constitut. Julii III. quæ incipit Licet, edità 1551. & Constitut. Gregorii XIV. quæ incipit Quia aliàs, edità 28. Maji 1591. ibi, De crimine hæresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertinet, neque Curia secularis se quoquò modò intromittat.* Ratio est; quia ex una, hæresis crimen merè Ecclesiasticum est, §. *Prohibemus cit.* cum Catholicæ & supernaturali Fidei Divinisque revelationibus adversetur: de eoque ex Divinis literis, & secundum sacros Canones sit pronuntiandum: ex altera verò parte, de rebus Ecclesiasticis, spiritualibus ac supernaturalibus, sive principaliter sive incidenter in judicium deductis, cognoscere ac pronuntiare non Secularis, sed Ecclesiasticæ est potestatis, *c. Decernimus 2. c. Quanto 3. de Judiciis c. Tuam 3. de Ord. cognit. c. Lator 7. Qui filij sint legit. c. Si judex 12. ibi, Quia de re Ecclesiastica & spirituali est, de Sent. excommunicat. in 6.* Confirmatur; quia de hæresi mota quæstio Facti à Juris quæstione ferè nequit separari; cum de eo, qui prolatorum verborum hæreticorum insimulatur, an ea ex scientia vel ignorantia, ex malitia vel simplicitate prolata, an cum pertinacia conjuncta: verbò, an talia sint, quæ ad hæresin pœnis Ecclesiasticis obnoxiam à sacris Canonibus exiguntur, sit investigandum, ut rectè advertit *cit. Petr. Barbosa n. 38.* Unde

Infertur, Magistratibus Secularibus fas non esse, exanimare justitiam causæ & processus ab Inquisitoribus & Episcopis institutos

institutos adversus Hæreticos: sed in hos condemnatos ac sibi traditos debitâ animadversione absque dilatione, hoc est, intra quinque vel sex dies, sub pœna excommunicationis latae sententiæ procedendum, §. *Prohibemus cit.* junctâ Glossâ V. *Percussum, & Constitutione Innocentii IV. & VIII. cit.* à Farinacio q. cit. n. 162. Iisdem iudicibus Ecclesiasticis in iis, quæ Inquisitionis officium spectant, & præsertim in incarceratione & custodia reorum brachium suum implorantibus Seculares iudices auxilium & favorem præstare tenentur: & si renuant, eandem censuram incurrunt, c. *Ut inquisitionis cit. V. Ueque de hæresi, & §. fin.* Farinac. l. cit. n. 164.

38. Esti verò de hæreseos crimine judicialiter cognoscere Principes cæterique Magistratus seculares nequeant, de ea tamen diffamatos aut suspectos capere & incarcerare, iudicium Ecclesiasticorum examini remittendos, non prohibentur: imò laudabiliter possunt, Clarus §. *Hæresis, n. 2. & cit.* Farinac. n. 158. Valida etiam, imò laudabilia sunt eorundem Principum ac Magistratuum Secularium statuta, quibus à locorum Ordinariis vel Inquisitoribus adversus hæreticos instituti processus promoventur, vel augentur & exasperantur pœnæ, hæreticis à saceris Canonibus inflictæ, Decianus cit. cap. 25, n. 2. & Farinac. n. 157.

ARTICULUS V.

De Hæreticorum Pœnis Spiritualibus.

SUMMARIUM.

40. *Parva pœna Jure constituta sunt in hæreticos.*

41. *Qui hæresin prodiderant acti em-
ternò,*
42. *I. Est Excommunicatio reservata,
lata in ipsos,*
43. *Eis credentes, receptatores, defen-
sores, fautores:*
44. *Et horum aliquem in loco sacro tu-
mulantes:*
45. *Qui tamen vitandi non sunt ante
excommunicationis denunti-
ationem.*
46. *Excommunicatio etiam non incur-
ritur per hæresin materialez*
47. *Nec per formalem non proditam se-
gno externò,*
48. *Eoque graviter peccaminosò,*
49. *Et positò animò hæresin asserendâ.*
50. *Ab ea censura in Germania absol-
vunt Episcopi,*
51. *Est ex privilegio aliquando Regula-
res.*
52. *II. Privatio sepultura Ecclesiastica.*
53. *III. Inhabilitas ad Ordines,*
54. *IV. Et ad dignitates, beneficia &
officia:*
55. *Que serè perseverat in hæretico re-
suscitente.*
56. *V. Privatio illorum legitime obten-
torum:*
57. *Quæ ipsò Jure amittuntur.*
58. *VI. Inhabilitas filiorum ac nepotum
ad eadem,*
59. *Quandiu parentes non respiciunt.*
60. *Quâ etiam Germani affici in Roma-
na:*
61. *Non etiam in Germania Cuius Epi-
scopalibus censentur.*

Arcendam, exterminandamque 40.
privatam hæreticam, præter
alia salubriter constituta, de-
cretæ in hæreticos sunt variz
eæque gravissimæ: nec Spirituales dun-
taxat, sed Temporales quoque & Cor-
porales